

Exkurzia z humánnej geografie 2025

Dátum: 7. 9. – 12. 9. 2025

Trasa: Košice – Poprad (Spišská Sobota) – Svit – Liptovská Mara – Demänovská Dolina – Ružomberok – Ľubochňa – Dolný Kubín – Klin – Námestovo – Stará Bystrica – Čadca – Podvysoká – Korňa – Vysoká nad Kysucou – Považská Bystrica – Kameničany – Skalka nad Váhom – Budmerice – Vodné dielo Gabčíkovo – Komárno – Štúrovo – Levice – AE Mochovce – Nitra-Dražovce – Hronský Beňadik – Halič – Lučenec – Košice

Popis: V dňoch 7. – 12. 9. 2025 sa pre študentov 2. a 3. ročníka geografie na Prírodovedeckej fakulte UPJŠ v Košiciach uskutočnila Exkurzia z humánnej geografie pod vedením Dr. Kullu, doc. Novotného a Dr. Pregiho. Primárnym cieľom exkurzie bolo konfrontovať a upevniť si vedomosti nadobudnuté počas štúdia v širších geografických súvislostiach priamo v teréne a získať nové poznatky o regiónoch Slovenska, na ktoré nadviaže výučba v ďalších semestroch.

Počas šiestich dní študenti absolvovali trasu dlhú viac ako 1400 km rôznymi územnými a správnymi a historickými regiónmi či geomorfologickými jednotkami Slovenska. Navštívili sme takmer 30 lokalít zvolených tak, aby účastníkom umožnili hlbšie preniknúť do problematiky sociálno-ekonomického vývoja našej krajiny s dôrazom na populačné, sídelné, administratívne, kultúrne či hospodárske pomery v rôznych regiónoch Slovenska.

Študenti navštívili viaceré centrá nadregionálneho a regionálneho významu (Nitra, Ružomberok, Komárno, Poprad), ale aj malé mestá, ktoré zohrávajú špecifickú pozíciu v sídelnej hierarchii Slovenska (Štúrovo, Svit). Navštívili tiež viaceré vidiecke obce s rozmanitou hospodárskou funkciou Kameničany (energetika + poľnohospodárstvo), Podvysoká (poľnohospodárstvo), Stará Bystrica (cestovný ruch).

Fyzickogeografické ale aj polohové a sociálno-ekonomické aspekty sme hodnotili pri návšteve kúpeľov (Ľubochňa), navštívili sme aj viaceré kultúrno-historické pamiatky (kaštieľ v Budmericiach, Haliči, pútnické miesto Skalka nad Váhom, či orloj v Starej Bystrici), či prírodné zaujímavosti (ropný prameň v Korní, Vrbické pleso). Veľmi milé prijatie sme zažili aj v obci Vysoká nad Kysucou, kde sa nám venoval starosta obce Mgr. Anton Varecha – geograf, ktorý nám porozprával o chode samosprávy ale aj zaujímavosti o poslednom človeku, ktorý stál na Mesiaci – Eugenoví Cernanovi, ktorý obec opakovane navštívil, keďže z nej pochádzali jeho starí rodičia.

Veľmi zaujímavá bola aj exkurzia v najväčšej kozej farme v strednej Európe Abel Plus v Podvyskej, kde nás jej majiteľ oboznámil s problematikou chovu kôz ako aj odbytom produkcie. Prepojenie fyzickogeografických predpokladov s polohovým potenciálom a humánnogeografickými danosťami výborne zdokumentovala návšteva vínnej pivnice MM Vino v Budmericiach, kde nám jej majiteľ Ing. Moravčík priblížil problematiku pestovania viniča a výroby vína v Malokarpatskej vinohradníckej oblasti. Čo je to multifunkčné poľnohospodárstvo mohli študenti vidieť na Farme Kameničany, ktorej súčasťou je bioplynová stanica vyrábajúca elektrickú energiu dodávanú do rozvodnej siete a vyrobené teplo sa využíva v skleníkoch na pestovanie paradajok.

Napriek tomu, že dostať sa na exkurziu do priemyselných podnikov je čoraz náročnejšie, podarilo sa nám navštíviť výrobné prevádzky elektrotechnického (Foxconn Nitra), strojárkeho (Thyssenkrupp Považská Bystrica) a energetického (atómová elektrárňa Mochovce) priemyslu. Predstavitelia týchto firiem nám priblížili odberateľsko-dodávateľské vzťahy, problematiku dopravy a logistiky produktov, či výziev trhu práce a podnikateľského prostredia v krajine. Kľúčovým lokalizačným faktorom ekonomických aktivít je doprava a dopravná infraštruktúra. Tej sme sa venovali priebežne počas celej exkurzie, osobitne však počas exkurzie na Vodnom diele Gabčíkovo či pri ústí Váhu do Dunaja.

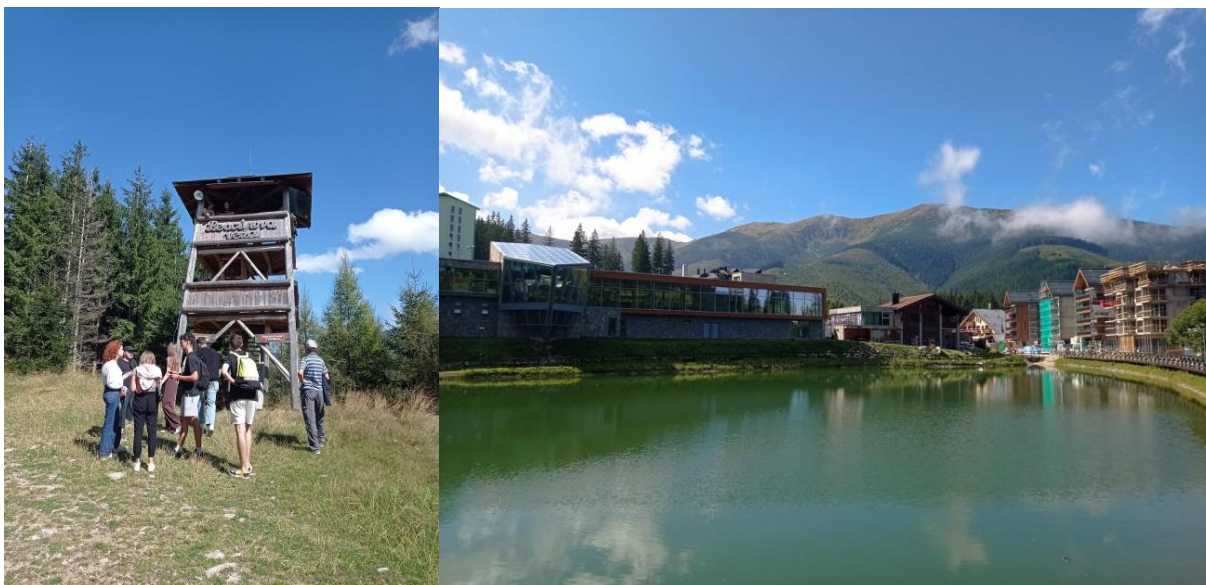
Priebeh a fotodokumentácia: Pod Tatrami sme sa dostali do historického regiónu Spiš. Našou prvou zástavkou bola Spišská Sobota, v minulosti známa aj pod nemeckým názvom Georgenberg sa spolu s ďalšími spišskými mestečkami v roku 1946 zlúčila do dnešného mesta Poprad. V centre Spišskej Soboty sme študentov oboznámili s historickými, populačnými a ekonomickými špecifikami mesta Poprad aj celého regiónu. V súčasnosti Spišská Sobota plní úlohu historicko-turistického centra. Najvýznamnejšou pamiatkou je Kostol sv. Juraja postavený v polovici 13. storočia s gotickým interiérom a oltárom z dielne Majstra Pavla z Levoče. Prevažná časť meštianskych domov pochádza zo 16. a 17. storočia. Mnohé z nich v súčasnosti poskytujú reštauračné a hotelové služby, v niektorých sú umiestnené kultúrne a štátne inštitúcie. Stojí tu aj dom, v ktorom bol ubytovaný Matej Korvín. Na jeho počesť je tu vytesaná aj pamätná tabuľa.

Počas exkurzie sme navštívili aj jedno z najmladších miest a sídel na Slovensku vôbec. Svit založil podnikateľ Tomáš Baťa v medzivojnovom období a jeho názov je skratkou Slovenskej viskózovej továrne. Pre mesto sú typické tzv. Baťove domy. Baťova stavebná kancelária uplatňovala pri týchto funkcionalisticky ladených domoch model kombinácie prefabrikovaného skeletu s tradičnou tehlovou výplňou.

Výborný pohľad na najväčšie vodné dielo na rieke Váh – Liptovskú Maru sme mali na diaľničnom odpočívadle Dechtáre. Študentom sme vysvetlili dôvody výstavby vážskej kaskády a konkrétne samotného V. D. Liptovská Mara. V ideálnom počasí sa nám naskytl krásny pohľad na Západné Tatry či Chočské vrchy.

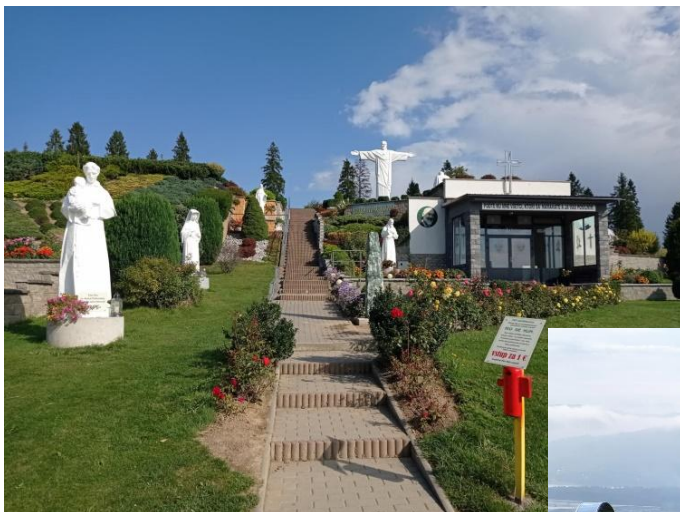
Demänovská dolina patrí medzi najobľúbenejšie a najnavštevovanejšie miesta zahraničných ako aj domácich turistov, milovníkov zimných športov a turistiky. My sme si program exkurzie spestrili prechádzkou k Vrbickému plesu nachádzajúcemu sa v závere doliny. Demänovská Dolina je oblasťou, kde rozvoj cestovného ruchu naráža na limity prírody a zásahy do životného prostredia sú často vnímané kriticky. Tieto antropogénne zásahy do krajiny sa prejavujú aj na postupnom znižovaní hladiny Vrbického plesa. Do programu v tejto lokalite sme zaradili aj prechádzku k Bencúrovej rozhľadni.

Ružomberok je centrum Dolného Liptova a leží na sútoku Váhu a Revúcej v západnej časti Liptovskej kotliny na rozhraní významných slovenských pohorí – Veľkej Fatry, Chočských vrchov a Nízkych Tatier. Na námestí Andreja Hlinku sme študentom predstavili základné fyzickogeografické a humánno-geografické charakteristiky mesta a regiónu. Hlavným zamestnávateľom v meste je celulózo-papierenská spoločnosť Mondi SCP. Región disponuje viacerými hodnotnými lokalizačnými faktormi cestovného ruchu (Vlkošinec, Malinô Brdo, Bešeňová) avšak z pohľadu realizačných predpokladov je najväčším nedostatkom nedostavaná diaľničná sieť.

Na záver prvého dňa exkurzie sme navštívili administratívne centrum Dolnej Oravy – okresné mesto Dolný Kubín. Na námestí P. O. Hviezdoslava – rodáka z neďalekého Nižného Kubína sa študenti oboznámili s hospodárskou situáciou v okrese, ktorej základom je strojársky priemysel – automotive či kovospracujúci priemysel. Dôležitú úlohu zohráva takisto cestovný ruch – lyžiarske stredisko Kubínska hoľa, Múzeum oravskej dediny v Zuberici či aquapark v okresnom meste. V okrese, ktorý sa vyznačuje jedným z najvyšších podielov evanjelikov a. v., sa okrem P. O. Hviezdoslava narodilo mnoho významných osobností ako napríklad Martin Kukučín, Vavrinec Čaplovič či Ladislav Nádaši-Jégé.

Pomerne vysokou návštevnosťou sa v posledných rokoch môže pýšiť obec Klin, ležiaca severne od Oravskej priehrady, neďaleko Námestova. Miestny podnikateľ sa rozhodol na vrchu Grapa postaviť takmer 10 metrov vysokú sochu Krista. Od sochy je krásny výhľad na Oravskú priehradu,

Námestovo či Roháče. Za dobrého počasia vidno aj vrch Giewont nad Zakopaným. Socha Krista v Kline je kópiou slávnej brazílskej sochy na svete, ďalšou je napríklad 23 m vysoký Kristus Spasiteľ pri portugalskom Lisabone.

V dopoludňajších hodinách sme sa zastavili v prístave pri Oravskej priehrade v meste Námestovo. Tu sme predstavili študentom nielen históriu, základné parametre a funkcie Oravskej priehrady, ale aj komplexné informácie o celom regióne

Oravy. Venovali sme sa špecifikám obyvateľstva Oravy z hľadiska demografickej statiky a dynamiky a priblížili aj priestorovú diferenciáciu hospodárskych aktivít v regióne.

Na Kysuce sme vstúpili Bystrickou dolinou a v obci Stará Bystrica sme si pozreli najväčšiu drevenú sochu na Slovensku – Slovenský orloj. Celková kompozícia predstavuje sediacu Madonu, Sedembolestnú Pannu Máriu, patrónku Slovenska. Orloj sa nachádza na námestí v centre Starej Bystrice, ktoré je veľmi pekne upravené a zrekonštruované. Atmosféru námestia s orlojom dotvárajú aj okolité budovy, ktoré sa nesú v podobnom architektonickom štýle.

V obci Vysoká nad Kysucou nás na obecnom úrade prijal starosta obce Mgr. Anton Varecha – vyštudovaný geograf, ktorý nás stručne informoval o problematike riadenia obce, a takisto nám porozprával o významnom americkom astronautovi E. A. Cernanovi, ktorého korene siahajú do tejto obce. Študenti mali možnosť navštíviť aj jeho pamätnú izbu.

Stredné Považie patrí k našim najpriemyselnejším regiónom. Tento rok sa nám podarilo navštíviť podnik v meste Považská Bystrica s dlhoročnou tradíciou výroby ložísk. Spoločnosť Thyssenkrupp nadviazala svojou investíciou na spoločnosť PSL. Pre študentov bolo určite zaujímavé na vlastné oči vidieť celý výrobný proces od prvotného spracovania vstupných materiálov až po finalizáciu výroby napr. ložísk rôznych rozmerov. Z geografického pohľadu však boli cenné informácie o zmenách v priestorovom rozložení dodávateľov a odberateľov produkcie, zmenách vo využití územia pôvodného priemyselného areálu, pracovnej sile a budovaní ľudského kapitálu potrebného pre chod výroby.

Región medzi Púchovom a Novým Mestom nad Váhom je územím, na ktorom je lokalizovaných až sedem poľnohospodárskych bioplynových staníc. Jednu z nich, konkrétne v obci Kameničany, sme počas exkurzie osobne navštívili. Ing. Pekarík – riaditeľ Farmy Kameničany, nás oboznámil s chodom bioplynovej stanice, predstavil nám výhody ale aj ekonomické riziká prevádzky týchto zariadení na výrobu elektrickej energie a tepla.

Bioplynová stanica Kameničany patrí k úspešným projektom, a to aj vďaka tomu, že okrem vyrobenej elektrickej energie, ktorú dodáva do siete, dokáže efektívne využívať aj vyrobené teplo. Pri bioplynovej stanici boli vybudované skleníky v ktorých sa pestujú rajčiny. O ich chuti, ktorá je neporovnateľná s paradajkami dovezenými z obrovských vzdialeností, sa mali možnosť presvedčiť aj naši študenti, keďže každý z nich dostal suvenír v podobe krabičky čerstvých rajčín. Ochutnať sme však mohli aj jedinečný produkt – liofyli-zované paradajky.

Ďalšou našou zastávkou bolo pútnické miesto Skalka nad Váhom. História pútnického miesta siaha do 11. storočia a spája sa so životom sv. pustovníkov Andreja Svorada a Beňadika, ktorí na tomto mieste nejaký čas žili. Komplex pamiatok pozostáva z dvoch objektov – Diecéznej svätyne sv. Andreja Svorada a Beňadika na tzv. Malej Skalke, ktorý je postavený na skale a z tzv. Veľkej Skalky – pozostatkov benediktínskeho opátstva z roku 1224, v ktorom sa nachádza aj Beňadikova Jaskyňa. Obaja sv. pustovníci sú hlavnými patrónmi nitrianskej diecézy.

Poslednú zastávku na Strednom Považí sme využili aj na volebnogeografickú charakteristiku doposiaľ navštívených regiónov.

Budmerice sú malebná obec ležiaca na východnom úpätí Malých Karpát. Dominantou obce je Budmerický kaštieľ z konca 19. storočia. Pôvodne poľovný kaštieľ postavil Ján Pálffy. Je obklopený rozsiahlym anglickým parkom. Obec Budmerice patrí medzi vinohradnícke obce Malokarpatskej vinohradníckej oblasti a je súčasťou Malokarpatskej vínnej cesty. V obci sme navštívili vínnu pivnicu, kde sme odborný výklad spojili aj s ochutnávkou vín tradičných pre túto oblasť.

Po prejazde Bratislavou sme v dopoludňajších hodinách štvrtého exkurzného dňa dorazili k vodnému dielu Gabčíkovo, najväčšiemu vodnému dielu na Slovensku. Účastníkov sme oboznámili s dôvodmi a históriou výstavby, vrátane pôvodných zámerov výstavby vodného diela Gabčíkovo-Nagymaros. Predstavili sme si jednotlivé funkcie, ktoré vodné dielo plní a detailne sme si vysvetlili jeho význam v lodnej doprave. Tentoraz sme mali šťastie vidieť loď v plavebnej komore. Priblížili sme si aj problematiku vzniku vnútrozemských riečnych delť či vplyv vodného diela na faunu a flóru v pôvodnom koryte Dunaja.

Komárno je kultúrne centrum Maďarov na Slovensku, univerzitné mesto, regionálne centrum, dopravný uzol i turistická destinácia. Tieto skutočnosti sme si ilustrovali prechádzkou po centre mesta. Študentov zaujali predovšetkým rozsiahla protiturecká pevnosť, ako aj Nádvorie Európy, kde sa nachádza viac ako 40 budov, ktoré symbolizujú stavebné štýly rôznych krajín Európskej únie.

Krátku zastávku sme absolvovali aj pri ústí rieky Váh do Dunaja. Predstavili sme tu niekdajšie vízie o splavení rieky Váh a budovaní prístavu v neďalekej Šali. Zhodnotili sme tiež význam riek ako dopravných tepien ale aj bariér v budovaní dopravnej infraštruktúry.

Účastníkov exkurzie sme oboznámili s populačnými ale aj ekonomickými špecifikami mesta Štúrovo, ktoré sa nachádza v cípe medzi riekami Dunaj, Hron a Ipel'. Z nábrežia Dunaja sa nám naskytl takýto nádherný pohľad na Katedrálu Panny Márie a sv. Vojtecha v Ostrihome. Priblížili sme si tak aj Ostrihom

ako výrazné kultúrne a cirkevné centrum Uhorska, ako aj etnickú štruktúru obyvateľstva mesta aj neďalekého pohoria Pilišské vrhchy s početným zastúpením Slovákov. Príjemná bola aj prechádzka pešou zónou v centre mesta spojená s návštevou Kostola sv. Imricha pod vedením Dr. Sládeka.

Jednou zo štyroch lokalít, kde sme aj nocovali, bolo mesto Levice. V ňom sme nemohli obísť zrúcaniny Levického hradu, ktorý patrí k nížinným hradom a v minulosti zohrával dôležitú obrannú funkciu pri vstupe k stredoslovenským banským mestám. Piaty deň exkurzie sme začali výkladom o Leviciach a regióne Tekov. Na príklade Levíc a viacerých už navštívených okresov sme si priblížili aj špecifiká územného členenia Slovenska s dôrazom na vplyv rozloženia obyvateľstva maďarskej národnosti na vyčleňovanie okresov v kontraste s funkčným usporiadaním územia.

Z Levíc naše kroky smerovali do Atómovej elektrárne v Mochovciach, kde sme v návštevníckom centre dostali odborný výklad, ale mohli sme si vyskúšať aj viacero aktivít približujúcich problematiku výroby elektrickej energie.

Ďalším výrobným podnikom, ktorý sme navštívili, je taiwanská spoločnosť Foxconn nachádzajúca sa v priemyselnom parku severne od Nitry. Výroba v tomto závode je zameraná na produkciu televízorov značky SONY a takisto komponentov pre automobilový priemysel. Študenti si okrem prehliadky výrobného procesu mohli na vlastnej koži vyskúšať svoje zručnosti v práci zo skrutkovačom, či v rýchlosti triedenia tovaru v sklade.

Z Foxconnu smerovali naše kroky do Dražoviec – mestskej časti Nitry. Za krásneho počasia sme absolvovali príjemnú prechádzku k národnej kultúrnej pamiatke Kostolu sv. Michala Archanjela z 11. storočia.

Od kostolíka je nádherný pohľad na krajské mesto Nitra. Študentov sme oboznámili s históriou tohto územia, priestorovou štruktúrou mesta Nitra či hospodárskymi pomermi mesta a jeho okolia.

Posledný deň exkurzie sme začali v Hronskom Beňadiku, v obci ležiacej na rieke Hron na styku Podunajskej pahorkatiny, Pohronského Inovca a Štiavnických vrchov. Toto územie je označované ako „slovenská brána“ – brána k banským mestám ako Banská Štiavnica, či Kremnica. Dominantou obce je opevnený komplex benediktínskeho kláštora založeného už v 11. storočí.

Príkladom úspešne zrekonštruovanej kultúrno-historickej pamiatky je zámok v Haliči. Haličské hradné panstvo patrilo rodu Tomajovcov, potom Lossonczyovcov a neskôr Forgáchovcov. V mestečku pod zámkom sa rozvíjala remeselnícka výroba – hlavne súkenníctvo a hrnčiarstvo. V súčasnosti zámok, ktorý kúpila a zrekonštruovala košická spoločnosť IMET, slúži na účely cestovného ruchu. Okrem prehliadok historických expozícií je tu luxusný štvorhviezdičkový hotel Galicia Nueva a zámocká reštaurácia.

Exkurziu sme zakončili v centre Novohradu – v Lučenci. Tu sme si predstavili nie celkom úspešnú víziu formovania mesta ako centra silikátového priemyslu a jeho aktuálne geografické charakteristiky.

Spomedzi pamiatok vzbudzuje v meste najväčšiu pozornosť zrekonštruovaná židovská synagóga, jedna z najväčších na Slovensku.

Organizátori týmto ďakujú študentom aj vodičovi Jánovi Adamkovi za zdarný priebeh exkurzie, za disciplínu a zodpovedný prístup k povinnostiam počas aktívnej časti exkurzie, rovnako tak Prírodovedeckej fakulte UPJŠ za finančný príspevok, vďaka ktorému bola exkurzia pre účastníkov cenovo dostupnejšia.

M. Kulla, L. Novotný, L. Pregi